

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри поліцейської
діяльності та публічного
адміністрування факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ;
orcid.org/0000-0003-2886-695X*

Одним із важливих видів діяльності органів та підрозділів поліції є адміністративна діяльність, в якій окреме місце відводиться адміністративно-юрисдикційній діяльності. У загальному вигляді адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції розуміють як діяльність із розгляду справ про адміністративні правопорушення, винесення по них відповідних постанов та накладення санкцій без звернення до суду.

Перш ніж перейти до розкриття змісту адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, необхідно визначити із таким поняттями як «юрисдикція», «адміністративна юрисдикція», «адміністративно-юрисдикційна діяльність».

В юридичній літературі під юрисдикцією розуміється: а) компетенція судових органів щодо розгляду цивільних, кримінальних та інших справ і коло питань, що належать до ведення держави або державної установи [1, с. 525]; б) сукупність повноважень державних органів на здійснення певного роду діяльності [2]; в) вид діяльності органів публічної влади, безпосередньо пов'язаний з охороною суспільних відносин, що полягає в розгляді суб'єктом владних повноважень (органами публічної адміністрації) юридичної справи по суті та прийнятті по ній рішення, виконання якого може забезпечуватися примусовою силою держави [3, с. 12]; г) коло повноважень особи або органу з правової оцінки конкретних фактів, у тому числі з розв'язання спорів та застосування санкцій відповідно до закону [4, с. 8].

Тобто узагальнено під юрисдикцією розуміють розгляд уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами різних категорій справ, винесення по ним рішень та застосування юридичних санкцій з метою відновлення порушеного режиму законності. Даний вид діяльності у разі потреби може забезпечуватися примусовою силою держави.

Термін «юрисдикція» вживається в усіх галузях права: міжнародному, адміністративному, кримінальному, господарському та цивільному. У зв'язку з цим у кожній галузі права поняття «юрисдикція» має власні особливості свого практичного застосування, зокрема в галузі

кримінального судочинства, адміністративно-юрисдикційному, господарському та цивільному процесам.

Зважаючи на сучасний етап реформування правоохоронних органів, сьогодні важливого значення набуває з'ясування сутності адміністративної юрисдикції. Вперше визначення адміністративної юрисдикції було сформульовано Н. Г. Саліщєвою, яка розглядала даний вид юрисдикції як окремий вид виконавчої та розпорядницької діяльності, що пов'язана з можливістю реалізації у примусовому порядку відповідних адміністративно-правових актів, які визначають права та обов'язки учасників матеріальних адміністративних правовідносин [5]. Але, дане визначення у наукових колах було визнано занадто широким, таким, що дозволяє у повній мірі розкрити усю специфіку даного виду діяльності.

Отже, в юридичній літературі існує велика кількість підходів до трактування адміністративної юрисдикції саме у вузькому значенні. Саме такої точки зору дотримується переважна більшість науковців (зокрема, М. М. Тищенко, О. С. Ішук, В. К. Колпаков, Е. Ф. Демський, В. А. Глуховець). Вказані науковці у вузькому сенсі під адміністративною юрисдикцією розуміють розгляд адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі спеціально-уповноваженими на те органами (посадовими особами), які наділені правом розглядати спори та накладати адміністративні стягнення [3, с. 16; 6; 7; 8, с. 138].

Отже, адміністративна юрисдикція – це особливий вид правозастосовної діяльності органів публічної адміністрації, яким на законодавчому рівні надано повноваження щодо розгляду адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі (без звернення до суду) та накладення адміністративних стягнень.

Характерною особливістю даної діяльності є те, що потреба в ній виникає під час спору про право або у разі виявлення порушення закріплених у законодавстві правил. Тобто обов'язковою умовою здійснення адміністративної юрисдикції є наявність факту вчинення адміністративного правопорушення або наявність спору про право.

У зв'язку цим можна виокремити основні функції адміністративної юрисдикції: охоронна, регулятивна та виховна.

Отже, основне призначення адміністративно-юрисдикційної діяльності полягає у:

- наданні правової оцінки відповідності поведінки об'єкта правового впливу вимогам, що встановлені на рівні відповідних нормативно-правових актів;

- розгляді, у разі виявлення порушень законодавства, справ про адміністративні правопорушення, винесенню по них рішень щодо застосування до правопорушника адміністративних стягнень та виконанні прийнятих рішень.

Органи Національної поліції України є одним із основним суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності. Так, відповідно до п. 8 ч. 1

ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція у рамках покладених на неї завдань у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання.

Адміністративно-юрисдикційній діяльності органів поліції притаманні певні особливості, що відрізняють її від інших видів діяльності поліції. Основні ознаки адміністративно-юрисдикційної діяльності органів поліції: 1) є частиною адміністративної діяльності органів та підрозділів поліції; 2) носить виконавчо-розпорядчий характер; 3) виникає у результаті правового спору, який пов'язаний зі вчиненням адміністративного правопорушення (ст.ст. 222, 255 КУпАП), тобто наявність певної спеціалізації, та необхідністю застосування до правопорушника адміністративних санкцій; 4) її здійснення відбувається у рамках реалізації органами та підрозділами поліції правоохоронних завдань та функцій (надання поліцейських послуг) та правозастосовної діяльності; 5) вимагає належного процесуального врегулювання; 6) можливість спрощеного провадження (без складення протоколу про адміністративне правопорушення); 7) працівникам органів та підрозділів поліції надано право накладати адміністративні стягнення на місці вчинення правопорушення незалежно від розміру з використанням безготівкових платіжних пристроїв; 8) здійснюється виключно в одноособовій формі (індивідуально); 9) повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень наділені виключно працівники органів і підрозділів поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень; 10) її результатом має бути рішення у вигляді юридичного факту.

Зважаючи на викладене вище, вважаємо запропонувати доцільність розкриття змісту адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у широкому та вузькому сенсі.

Під адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції у вузькому сенсі слід розуміти врегульовану нормами адміністративного права підзаконну, виконавчо-розпорядчу діяльність органів та підрозділів поліції (їх посадових осіб), у рамках якої відбувається розгляд визначеної у КУпАП категорії справ про адміністративні правопорушення, за результатами чого у відповідній процесуальній формі приймаються рішення про застосування до правопорушників заходів адміністративного примусу, накладення адміністративних стягнень, застосування заходів впливу до неповнолітніх або про закриття справи.

У широкому ж сенсі під адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції будемо розуміти не лише діяльність уповноважених органів і підрозділів поліції (їх посадових осіб) щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, та прийняття за результатами такого розгляду відповідних рішень, а й розгляд справ про дисциплінарні проступки, справ за скаргами громадян, а також вжиття пов'язаних із ними адміністративно-процесуальних заходів.

Ефективність здійснення органами та підрозділами поліції адміністративно-юрисдикційної діяльності безперечно залежить від урегульованості у відповідних нормативно-правових актах процедурних моментів застосування заходів впливу, дотримання гарантій прав і свобод людини, правильності проведення юридичної оцінки інформації про правопорушення та аналізу конкретних юридичних фактів. Правильне та ефективне використання поліцією можливостей адміністративної юрисдикції сприяє відчутному впливу на стан правопорядку та в цілому на правомірне функціонування інших органів адміністративної юрисдикції. Так, наприклад, здійснення працівниками органів поліції окремих поліцейських заходів (зокрема, таких як тимчасове вилучення посвідчення водія, оформлення протоколу про адміністративні правопорушення, які розглядаються судом (суддями), адміністративними комісіями тощо), які не належать до числа заходів адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, створює передумови для забезпечення необхідних умов по реалізації адміністративної юрисдикції іншими її суб'єктами.

Список використаних джерел:

1. Популярна юридична енциклопедія / В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський. К.: Юрінком Інтер, 2002. 528 с.
2. Аргунов В. В., Аргунов А. В. О понятии юрисдикции. *Законодательство*. 2008. № 11 С. 56–65.
3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: Навч. посібник / За заг. ред. заслуженого юриста України В. А. Глуховері. Дніпро: Дніпроп. держ. унт внутр. справ, 2016. 264 с.
4. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2016. 336 с.
5. Салищева Н. Г. Административный процесс в СССР. М.: Юридическая литература, 1964. 158 с.
6. Адміністративне право України: підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Х.: Право, 2000. 520 с.
7. Іщук О. С. Поняття адміністративної юрисдикції: проблеми дефініції. *Форум права*. 2011. № 1. С. 419–424. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11iocsjpd.pdf>. (дата звернення: 01.12.2019).
8. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України :навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.